

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 50g/2021

privind excepția de neconstituționalitate
a articolelor 190 alin. (1) și 196 alin. (1) din Codul penal
(*imprevizibilitatea textului „înșelăciune sau abuz de încredere”*)

CHIȘINĂU

22 aprilie 2021

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dlui Gheorghe Reniță, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată pe 4 martie 2021,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând pe 22 aprilie 2021, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „înșelăciune sau abuz de încredere” din articolele 190 alin. (1) [în redactarea de până la intrarea în vigoare pe 17 august 2018 a Legii nr. 179 din 26 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative] și 196 alin. (1) din Codul penal, ridicată de dl avocat Eugen Rusu, în interesele nei Ecaterina Vutcariova și dlui Isidor Luca, părți în dosarul nr. 1ra-654/2021, pendinte la Curtea Supremă de Justiție.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de un complet de judecată de la Curtea Supremă de Justiție format din dnii Vladimir Timofti și Anatolie Țurcan și dna Elena Cobzac, în baza articolului 135 alin. (1) lit. a) și lit. g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Printr-o sentință a Judecătoriei Ungheni din 10 iunie 2013, dna Ecaterina Vutcariova a fost recunoscută vinovată de comiterea infracțiunii prevăzute de articolul 361 alin. (2) lit. b) [*confeționarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor oficiale, a imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor false, comisă de două sau mai multe persoane*] din Codul penal, fiind condamnată la trei ani închisoare cu suspendarea executării pedepsei pe un termen de probă de trei ani și cu privarea de dreptul de a ocupa funcții de conducere și de administrator al valorilor materiale pe un termen de trei ani.

4. Prin aceeași sentință, dl Isidor Luca a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunilor prevăzute de articolele 196 alin. (4) [*cauzarea de daune materiale în proporții deosebit de mari prin înșelăciune sau abuz de încredere, dacă fapta nu constituie o însușire*] și 361 alin. (2) lit. b) din Codul penal, fiind condamnat la patru ani închisoare cu suspendarea

executării pedepsei pe un termen de probă de trei ani și cu privarea de dreptul de a ocupa funcții de conducere și de administrator al valorilor materiale pe un termen de un an.

5. Printr-o decizie din 30 septembrie 2020, Curtea de Apel Bălți a casat parțial sentința primei instanțe și a constatat vinovăția dnei Ecaterina Vutcariova și a dlui Isidor Luca de comiterea infracțiunii prevăzute la articolul 190 alin. (5) [*escrocheria comisă în proporții deosebit de mari*] din Codul penal [în redactarea de până la intrarea în vigoare a Legii nr. 179 din 26 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative], aplicându-le pedeapsa închisorii pe un termen de opt ani cu executare într-un penitenciar de tip închis cu privarea de dreptul de a practica activitate economică pe un termen de trei ani. În același timp, instanța de apel a încetat procesul penal de învinuire a dnei Ecaterina Vutcariova și a dlui Isidor Luca de comiterea infracțiunii prevăzute la articolul 361 alin. (2) lit. b) din Codul penal, pentru că a expirat termenul de prescripție pentru tragere la răspundere penală.

6. Decizia instanței de apel a fost contestată cu recurs în fața Curții Supreme de Justiție de reprezentantul părții vătămate, de inculpați și de către avocatul acestora.

7. Totodată, dl avocat Eugen Rusu a ridicat, în numele inculpaților Ecaterina Vutcariova și Isidor Luca, excepția de neconstituționalitate a textului „înșelăciune sau abuz de încredere” din articolele 190 alin. (1) [în redactarea de până la intrarea în vigoare a Legii nr. 179 din 26 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative] și 196 alin. (1) din Codul penal.

8. Printr-o încheiere din 10 februarie 2021, Curtea Supremă de Justiție a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a sesizat, în acest sens, Curtea Constituțională, în vederea examinării acesteia.

B. Legislația pertinentă

9. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 22 Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]”

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

10. Prevederile relevante ale Codului penal, adoptat prin Legea nr. 985 din 18 aprilie 2002, sunt următoarele:

Articolul 196

Cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere

„(1) Cauzarea de daune materiale în proporții mari proprietarului prin **înșelăciune sau abuz de încredere**, dacă fapta nu constituie o însușire, se pedepsește cu amendă în mărime până la 550 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.

[...]”

11. Prevederile relevante ale Codului penal, în redactarea de până la intrarea în vigoare a Legii nr. 179 din 26 iulie 2018, sunt următoarele:

Articolul 190

Escrocheria

„(1) Escrocheria, adică dobândirea ilicită a bunurilor altei persoane prin **înșelăciune sau abuz de încredere**, se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 120 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani.

[...]”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

12. Autorul excepției de neconstituționalitate afirmă că textul „înșelăciune sau abuz de încredere” din articolele 190 alin. (1) [în redactarea de până la intrarea în vigoare pe 17 august 2018 a Legii nr. 179 din 26 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative] și 196 alin. (1) din Codul penal nu este clar și previzibil, fapt care conduce la interpretări extensive defavorabile. În particular, textul criticat ar avea o formulare prea generală și o rigiditate excesivă, făcând imposibilă cunoașterea conduitei care ar trebui adoptată de către destinatarul normei, chiar și cu o consiliere adecvată.

13. În opinia sa, textul contestat contravine articolelor 1 alin. (3), 22 și 23 alin. (2) din Constituție.

B. Aprecierea Curții

14. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

15. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul penal, ține de competența Curții Constituționale.

16. Curtea constată că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de reprezentantul părților din proces. Astfel, sesizarea este formulată de subiectul căruia i s-a conferit acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

17. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie textul „înșelăciune sau abuz de încredere” din articolele 190 alin. (1) [în redactarea de până la intrarea în vigoare pe 17 august 2018 a Legii nr. 179 din 26 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative] și 196 alin. (1) din Codul penal. Aceste articole stabilesc răspunderea penală pentru escrocherie și, respectiv, pentru cauzarea de daune materiale în proporții mari proprietarului prin **înșelăciune sau abuz de încredere**, dacă fapta nu constituie o însușire.

18. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză în care Curtea Supremă de Justiție trebuie să examineze cererile de recurs formulate împotriva unei decizii a instanței de apel, prin care două persoane au fost condamnate pentru comiterea infracțiunii de escrocherie în proporții deosebit de mari (a se vedea *supra* §§ 5-6). Totodată, Curtea observă că prin sentința primei instanțe s-a apreciat că fapta persoanelor ar întruni elementele constitutive ale infracțiunii de cauzare de daune materiale în proporții deosebit de mari proprietarului prin înșelăciune sau abuz de încredere (a se vedea *supra* §§ 3-4). Prima instanță a reîncadrat fapta din articolul 190 în articolul 196 din Codul penal.

19. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că, pornind de la natura excepției de neconstituționalitate, ea poate fi ridicată și asupra actelor care nu mai sunt în vigoare, dacă sub imperiul acestora s-au născut raporturi juridice care continuă să producă efecte, iar norma este aplicabilă raporturilor juridice litigioase și este determinantă în soluționarea cauzei (a se vedea HCC nr. 2 din 9 februarie 2016, § 73; DCC nr. 132 din 19 noiembrie 2020, § 16).

20. Prin urmare, Curtea consideră că prevederile contestate ale articolului 190 alin. (1) din Codul penal, în redactarea de până la intrarea în vigoare a Legii nr. 179 din 26 iulie 2018, precum și ale articolului 196 alin. (1) din Codul penal pot fi avute în vedere la examinarea cauzei penale (în cadrul căreia a fost ridicată excepția de neconstituționalitate) de către instanța de recurs.

21. Curtea observă că articolul 190 alin. (1) [în redactarea de până la intrarea în vigoare a Legii nr. 179 din 26 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative] a făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate. În acest sens, Curtea a pronunțat Decizia nr. 54 din 16 aprilie 2019, prin care a declarat inadmisibilă sesizarea nr. 71g/2019, deoarece norma în discuție era inaplicabilă la soluționarea litigiului principal.

22. Curtea reține că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept din Constituție în cauza concretă. Curtea trebuie să verifice, prin prisma argumentelor autorului sesizării, dacă prevederile contestate reprezintă o ingerință în vreun drept fundamental (a se vedea DCC nr. 37 din 30 martie 2021, § 27 și jurisprudența citată acolo).

23. Autorul sesizării invocă faptul că textul contestat încalcă articolele 1 alin. (3) [*preeminența dreptului*], 22 [*neretroactivitatea legii*] și 23 alin. (2) [*calitatea legii*] din Constituție. Principalul său argument constă în pretinsa imprevizibilitate a textului „înșelăciune sau abuz de încredere” din articolele 190 alin. (1) [în redactarea de până la intrarea în vigoare pe 17 august 2018 a Legii nr. 179 din 26 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative] și 196 alin. (1) din Codul penal.

24. Curtea reiterează că, pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat în mod clar și inteligibil, fără dificultăți de ordin sintactic și fără pasaje obscure. În special în materie penală, legislatorul trebuie să fie precis, clar și coerent, așa cum o impune principiul legalității incriminării și a pedepsei (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), garantat de articolul 22 din Constituție și de articolul 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (a se vedea DCC nr. 67 din 15 iunie 2020, § 17 și jurisprudența citată acolo).

25. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit că articolul 7 din Convenție trebuie să fie interpretat și aplicat astfel încât să se asigure o protecție efectivă împotriva urmării penale, a condamnării și a sancționării arbitrare a persoanei (*Parmak și Bakir v. Turcia*, 3 decembrie 2019, § 57; *Jidic v. România*, 18 februarie 2020, § 76). Această afirmație este valabilă și în contextul articolului 22 din Constituție (a se vedea DCC nr. 67 din 15 iunie 2020, § 18).

26. Astfel, legea penală trebuie să prevadă în mod clar infracțiunile și pedepsele aplicabile. Această condiție este impusă de articolul 22 în coroborare cu articolele 1 alin. (3) și 23 alin. (2) din Constituție.

27. Condiția previzibilității este îndeplinită atunci când persoana poate – în caz de necesitate, cu o asistență juridică adecvată – să prevadă, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele pe care le poate avea o anumită conduită (*Berardi și Mularoni v. San Marino*, 10 ianuarie 2019, § 40).

28. Din această perspectivă, Curtea constată că semnificația textului contestat poate fi dedusă nu doar cu ajutorul consultanței juridice de specialitate, ci și din sensul obișnuit al acestuia (a se vedea *Berardi and Mularoni v. San Marino*, 10 ianuarie 2019, § 54). Așadar, instanțele de

judecată pot stabili caracteristicile esențiale ale actului interzis doar în baza textului care îl specifică, adică prin aplicarea simplă a regulilor de interpretare lingvistică.

29. Totodată, instanțele de judecată nu sunt îndreptățite să recurgă la o interpretare extensivă defavorabilă a legii penale sau la o aplicare prin analogie. O asemenea abordare este interzisă de articolul 22 din Constituție și de articolul 7 din Convenția Europeană (a se vedea HCC nr. 12 din 14 mai 2018, § 62; *Pantolon v. Croația*, 19 noiembrie 2020, § 46).

30. În aceste condiții, Curtea constată că textul contestat nu afectează articolul 22 în coroborare cu articolele 1 alin. (3) și 23 alin. (2) din Constituție.

31. Totodată, Curtea reține că argumentele invocate de autorul sesizării referitoare la neclaritatea textului contestat vizează interpretarea și aplicarea legii și nu țin de competența Curții Constituționale (a se vedea DCC nr. 135 din 24 noiembrie 2020, § 25; DCC nr. 24 din 16 februarie 2021, § 27). Dimpotrivă, astfel de competențe le revin, prin definiție, instanțelor de judecată.

32. Prin urmare, în baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) lit. g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „înșelăciune sau abuz de încredere” din articolele 190 alin. (1) [în redactarea de până la intrarea în vigoare pe 17 august 2018 a Legii nr. 179 din 26 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative] și 196 alin. (1) din Codul penal, ridicată de dl avocat Eugen Rusu, în interesele dnei Ecaterina Vutcariova și dlui Isidor Luca, părți în dosarul nr. 1ra-654/2021, pendinte la Curtea Supremă de Justiție.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 22 aprilie 2021

DCC nr. 59

Dosarul nr. 50g/2021